

Witteman recenseert... of: de kwelling van de recensent

Een tweet van Sylvia Witteman deed in Vertalië wat stof opwaaien. Toegegeven: noch Sylvia Witteman, noch het medium Twitter leent zich voor veel nuances. Zelfs mét die kanttekening is er wel het een en ander dat ons, vertalers en lezers, in het verkeerde keelgat kan schieten.

Sylvia Witteman @sylviawitteman

Kut. De Nederlandse vertaling van de nieuwe King binnengekomen ipv het origineel. Net zo erg als neuken met cond... douchen met kleren aan.

Allereerst de discussie op Twitter in samenvatting.

Sylvia Witteman @sylviawitteman

Kut. De Nederlandse vertaling van de nieuwe King binnengekomen ipv het origineel. Net zo erg als neuken met cond... douchen met kleren aan.

Sylvia Witteman @sylviawitteman

@Turiddu ik heb nog nooit een King in het nederlands gelezen en dan is het heel onwennig. Je gaat alles terugvertalen.

Sante B. @Turiddu

@sylviawitteman Dat komt door de slechte vertaling. Fury van Rushdie is in het Engels een heel ander boek dan in NL vertaling

Sylvia Witteman @sylviawitteman

@Turiddu Ik moet de nieuwe King recenseren. Vandaar.

Sante B. @Turiddu

@sylviawitteman Die neiging om terug te vertalen is een ramp. Je verpest je hele leeslol. Ik doe het ook, het is niet te stoppen.

Sante B. @Turiddu

@sylviawitteman Ja, dan houdt alles op. Lees je hem ook voor je lol?

Sylvia Witteman @sylviawitteman

@Turiddu jazekers! Hij heeft zeker tien heel goede boeken geschreven.

Sylvia Witteman @sylviawitteman

@Turiddu Lees dan gewoon in het engels. Na een paar boeken weet je niet beter meer.

Boekvertalers

Over het vak, de vertaler, de wereld en het boek
<http://www.boekvertalers.nl>

Geneviève Waldmann @gwaldmann

@sylviawitteman Rustig maar. Origineel ligt morgen op je mat #joyland #stephenking

Sylvia Witteman @sylviawitteman

@gwaldmann Ha, gelukkig!

Janet Limonard @janetlimonard

@sylviawitteman Jezus, wat een arrogantie. Janet van der Lee, vertaler

Sylvia Witteman @sylviawitteman

@janetlimonard dat begrijp ik niet?

Janet Limonard @janetlimonard

@sylviawitteman Hoe erg kan dat zijn, een goede vertaling lezen? Zeg gewoon dat je liever 't origineel leest, zonder vertalers te beledigen

Sylvia Witteman @sylviawitteman

@janetlimonard God allemachtig. Waar maak je je druk om? Trouwens, veel vertalingen zijn nu eenmaal erg slecht.

Janet Limonard @janetlimonard

@sylviawitteman En heeeeeeel veel zijn heeeeeeel erg goed (en erg handig voor mensen die niet jaren in de VS/UK hebben gewoond).

Sylvia Witteman @sylviawitteman

@janetlimonard mevrouw, ik lees sinds mijn zestiende engels, niet uit snobisme, maar omdat Penguïns veel goedkoper zijn dan 'n vertaling.

Janet Limonard @janetlimonard

@sylviawitteman dat is een heel goede reden. Maar dat mag voor een dame als u geen reden zijn om een hele beroepsgroep te kakken te zetten.

S.T. Hoyinck @HoyinckST

@sylviawitteman @janetlimonard Voor de gemiddelde lezer van recensie wel fijn om oordeel te krijgen over de vertaling. S.Hoyinck vertaler

Recensent en uitgever

Recensenten hebben het vaak niet op 'de vertaling', zo blijkt (weer eens) duidelijk uit de tweets van Sylvia Witteman e.a. Dat is natuurlijk haar goed recht, maar het tweet-gesprek tussen haar en Geneviève Waldmann van Luitingh-Sijthoff (degene die de euvele moed had haar niet de brontekst, maar de vertaling toe te (laten) sturen) roept toch een aantal vragen op over de praktijk van het recenseren in het algemeen.

De eerste vraag die zich opdringt, is waarom een recensent denkt dat hij/zij het origineel moet lezen wanneer de aanleiding voor de recensie het verschijnen van de vertaling is. Als je, zoals la Witteman, continu ‘aan het terugvertalen’ gaat wanneer je een vertaling leest, ben je dan wel geschikt om een recensie van een vertaling te schrijven?

In aansluiting daarop: hoe komt het in vredesnaam dat de opdrachtgever van een recensent accepteert dat die de brontaal leest wanneer het om een vertaald boek gaat? Redacties van kranten en tijdschriften, die deze boeken laten recenseren, kunnen er toch niet klakkeloos van uitgaan dat alle mogelijk geïnteresseerde lezers liever ‘het origineel’ lezen?

Want wat is het uiteindelijke doel van een recensie? Een boek bespreken dat onlangs is uitgekomen, het lezerspubliek informeren. Is dat er dan bij gebaat dat een recensent zich baseert op het origineel, in plaats van het boek dat de Nederlandse uitgever uitbrengt? Ook daarover valt het een en ander te zeggen, zoals Marijke Versluys in haar prachtige [blogstuk](#) enige tijd geleden heeft gedaan. Of zoals Ercia Feberwee bij het verschijnen van *Inferno* van Dan Brown in *De wereld draait door* fijntjes opmerkte tegen Matthijs van Nieuwkerk, die zei dat Brown af en toe wat klunzig schreef: ‘Dan moet je de vertaling maar lezen, Matthijs.’

In het verlengde daarvan viel ons op hoe ongelofelijk snel mevrouw Waldmann regelt dat Witteman de oorspronkelijke, Engelstalige editie van het boek krijgt. Natuurlijk hebben wij er begrip voor dat een uitgeverij afhankelijk is van de goede wil van recensenten voor aandacht voor een nieuwe uitgave. Maar toch. Het gaat om de vertaling. Een uitgeverij heeft die uitgezet en laten maken, gecontroleerd (naar ik aanneem), laten opmaken, laten drukken. Mevrouw Waldmanns reactie (@sylviawitteman Rustig maar. Origineel ligt morgen op je mat #joyland #stephenking) wekt de indruk dat zij niet warm of koud wordt van de – ongefundeerde – sneer over de vertaling.

‘De meeste vertalingen’?

Want laten we even op de vertaling focussen: wie zegt dat hij slecht is? Mevrouw Witteman heeft er geen blik op geworpen, want ze kan geen vertalingen lezen (haar makke). Vervolgens meet ze zich het oordeel aan dat de ‘meeste vertalingen’ slecht zijn. Hoe kom je tot zo’n oordeel, denken wij dan, als je zelf toegeeft geen vertalingen te kunnen lezen?

En stel – stél – dat vertalingen soms wat te wensen overlaten: waar zou dat aan liggen?

Wellicht aan de ongehoorde snelheid die niet-literaire boekvertalers opgelegd krijgen vanwege veel te krappe deadlines? Zouden recensenten eigenlijk wel beseffen dat uitgevers vaak de vertaling met gezwinde spoed willen hebben om mee te kunnen liften op de media-hype rondom het uitkomen van het origineel? Met andere woorden: weten de dames en heren recensenten wel dat het aankopen van de rechten tijd in beslag neemt? Dat er pas vertaald kan worden als het definitieve manuscript er is, in het gunstigste geval? Of dat er vertaald moet worden vanuit een voorlopige tekst en er in tweede, derde en vierde instantie nog wijzigingen volgen? Dat na aankoop van de rechten vervolgens een inhaalslag gemaakt moet worden (lees: vertaler moet eergisteren

opleveren), zodat de publiciteit synchroon kan lopen?

Weten recensenten eigenlijk dat het (goed) vertalen van een niet-literair boek meer inhoudt dan de tekst voor het computerscherm heen en weer zwaaien? Een makke van niet-literaire boeken is dat het regelmatig voorkomt dat zo'n boek minder goed geschreven is dan je zou willen. Als je als vertaler een getrouwe weergave geeft van een imperfecte tekst, wordt je dat als vertaler aangerekend. Maar het wegpoetsen van lelijke zinsneden kost tijd, en tijd – tsja, die kom je vaak te kort, om redenen die hierboven beschreven zijn.

Tarieven

Een ander probleem met veel niet-literaire vertalingen is een tweede factor die voor tijdsdruk zorgt: het tarief. Uitgevers proberen hun titels voor het laagst mogelijke tarief te laten vertalen. De woordprijs is al jarenlang bedroevend laag en stagneert. Hij bedraagt (soms veel) minder dan 6 cent bruto per woord. Saillant detail daarbij is dat de boekenbranche in de cao wel een loonsverhoging van 1% heeft gekregen in 2012, maar dat de vertaaltarieven op hetzelfde niveau zijn blijven hangen en zelfs al een paar jaar geen indexering krijgen.

Wil je genoeg verdienen op dat prijsniveau, uitgaande van een inkomen van € 65,00 per uur, wat een normaal inkomen is, zoals laatst beschreven op [dit blog](#), dan moet je 1083 woorden per uur vertalen bij een tarief van 6 cent per woord. Als je 5,5 cent per woord krijgt, moet je al 1182 woorden per uur produceren, bij 5 cent 1300, bij 4,5 cent 1444, en bij 4 cent 1625 woorden per uur. Naar ons beste weten is er maar een enkeling die zo'n productie haalt. Cijfers zeggen weinig, dat snappen we, maar als je ervan uitgaat dat zes- à zeventhonderd woorden per uur een haalbare kaart is voor een goed lopende tekst, verdien je bij 4,5 cent per woord nog maar € 31,50 – minder dan de helft van het redelijke uurloon van € 65,00. En dan hebben we het over stug doortikken, niet even nadenken, peinzen, iets nazoeken, navragen...

Ideale wereld

In een ideale wereld zouden recensenten hun eigen bekwaamheden minder projecteren op de lezers van hun recensies – en er dus niet van uitgaan dat iedereen even makkelijk het origineel leest als zijzelf. Ze zouden geschikt moeten zijn voor hun opdracht: recensies van vertaald werk schrijven en vertalingen op waarde kunnen schatten. En mocht die tegenvallen (na degelijk vergelijkend onderzoek tussen bron- en vertaalde tekst – workshopje vertalen voor recensenten?), dan mogen ze de uitgever erop wijzen dat die medeverantwoordelijk is voor hun kwelling: het moeten lezen van een vertaling.

Want geloof me, vertalers houden van hun vak en verafschuwen de omstandigheden waaronder ze vaak moeten werken. En tóch doen ze hun best. Mogen we van de recensent hetzelfde verwachten?